

Голяш І. Д.
к.е.н., доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК НАУКИ ПРО АУДИТ

На сучасному етапі аудит перестав бути лише практичною діяльністю і потребує дослідження питань формування й удосконалення його теорії. Існуючі вітчизняні й зарубіжні розробки в галузі аудиту свідчать, що база для розвитку теорії аудиту вже існує, однак, на даний час є дуже мало праць, що містять концептуальний підхід до розгляду аудиторської науки. Тому це питання стало одним з найбільш поширених у сучасних наукових дискусіях та лише частково знайшло відображення у працях Ф. Бутинця, Г. Давидова, М. Кужельного, А. Кузьмінського, О. Петрик, В. Рудницького та інших.

Ознайомлення з публікаціями зазначених науковців підтверджує необхідність подальшого вивчення процесу розвитку аудиторської науки та розгляду тих проблем, які визначатимуть її майбутнє на тривалу перспективу. Це вимагає здійснення наукових пошуків у напрямку формування знань про розвиток науки про аудит на основі використання історичного досвіду, а також креативного сприйняття аудиторської науки, яка проходить шлях еволюційного розвитку.

Процес розвитку науки про аудит невіддільний від його історії, оскільки саме ретроспективний погляд дає можливість виявити його тенденції й закономірності.

Узагальнюючи факти історії аудиту, виокремимо елементи, які відображають тенденції його розвитку та звернемо увагу на сучасну епоху, яка дала поштовх розвитку науки про аудит (рис.1).

У процесі свого історичного розвитку аудит пройшов еволюційний ланцюг «форма контролю – вид діяльності бухгалтерів - професія - наука». Як свідчить рисунок 1, практиці аудиту властивий більш тривалий шлях еволюції, порівняно з наукою, яка зараз знаходиться в зародковому стані.

Про сучасний розвиток аудиторської науки свідчать праці вітчизняних авторів. Зокрема, в одній з перших наукових праць, колективній монографії «Аудит: Практическое пособие», яка підготовлена відомими вітчизняними вченими і практиками аудиту: А. Кузьмінським, Н. Кужельним, О. Петрик, В. Савченко та ін. започатковано процес наукового дослідження в галузі аудиторської діяльності [1].

У працях професора Ф. Ф. Бутинця визначено та в значній мірі обґрунтовано теоретичні аспекти аудиту, запропоновано загальну схему теорії і практики аудиту у складі системи взаємопов'язаних методичних аспектів [2]. Незважаючи на великий внесок у розробку теорії аудиту, Ф. Ф. Бутинець вважає аудит розділом науки про господарський контроль.

Першим в історії розвитку аудиту в нашій країні, хто визнав аудит наукою, був професор В. С. Рудницький. Він висловив дуже важливу думку, зазначивши, що аудит доцільно розглядати у двох проявах: як окрему економічну науку та як практику [3].

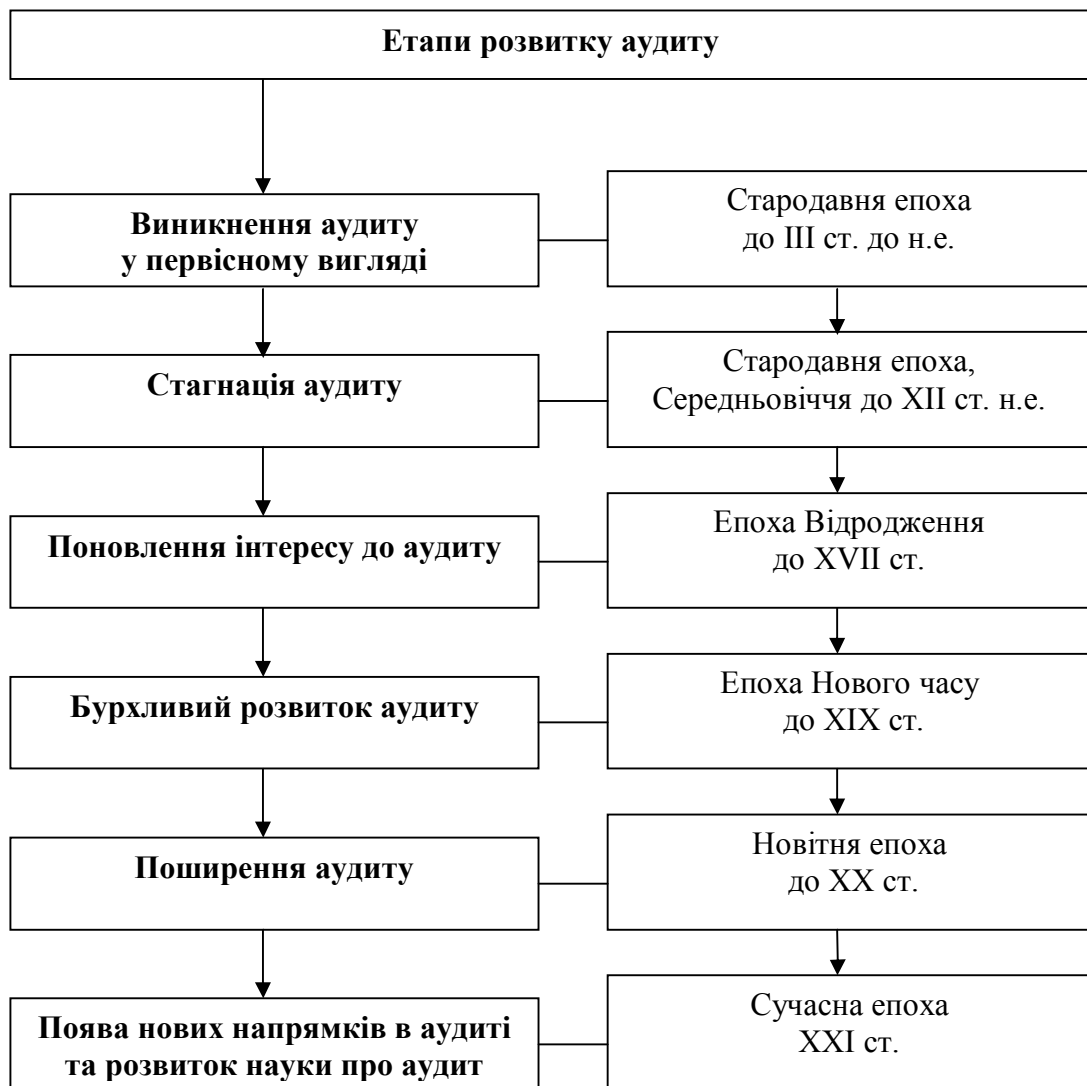

Рис. 1. Еволюційні етапи розвитку аудиту

У монографії професора О. А. Петрик «Аудит: методологія і організація» уперше досліджено питання виникнення та еволюції аудиту як науки і як професії. У монографії зроблено висновок про те, що процес становлення теорії аудиту не завершений, а отже наукове бачення аудиту постійно змінюється [4].

Спробу вирішити проблеми аудиторської діяльності з позиції науки зроблено у монографії Г. М. Давидова «Аудит: теорія і практика» [5]. Вважаємо, що ця наукова праця має надзвичайно важливе значення для формування та подальшого розвитку теорії аудиту.

Аналізуючи в цілому масив досліджень з аудиту вітчизняних науковців і практиків можна зробити висновок про те, що багато з них вважають, що аудит, як наука, вже себе утвердив і за цією наукою майбутнє.

Вважаємо, що розвиток теорії аудиторської науки зумовлений протиріччями, які закладені в історії виникнення та в процесі становлення сучасного аудиту. Дослідження окремих етапів розвитку аудиту свідчить, що кожен з них характеризується новим рівнем у пізнанні фактів та інтелектуальну революцію в розвитку теорії аудиту.

Сучасна аудиторська наука динамічно розвивається та видозмінюється внаслідок

дії таких чинників:

- адаптації науки до потреб ринкової економіки, що сприяє появі нових наукових напрямків: маркетингового аудиту, кадрового аудиту, екологічного аудиту, аудиту якості, податкового аудиту тощо;

- розповсюдження методів синергетики, при якій нестійкість вважається однією із умов динамічного розвитку аудиторської науки, а хаос – креативним початком та конструктивним механізмом її еволюції;

- альтернативності шляхів подальшого розвитку аудиторської науки – з одного боку та суб'єктивного впливу зарубіжних тенденцій на розвиток цієї науки й прискорення її еволюції – з другого;

- масштабності розвитку аудиторської науки та її орієнтації на дослідження мікроекономічних, макроекономічних й глобальних об'єктів;

- зміцнення взаємозв'язку аудиту з іншими науками та посилення ролі міждисциплінарних та комплексних підходів при дослідженні об'єктів аудиту [6].

Дослідження теоретичних питань розвитку аудиторської науки дало нам змогу зробити висновок, що аудит як галузь економічної науки розвивається та видозмінюється відповідно до вимог часу. При цьому система теоретичних знань стає більш досконалою та адекватною до потреб практики.

Література:

1. Кузминский А. Аудит: практ. пос. / А. Кузьминский, Н. Кужельный, О. Петрик, В. Савченко. – К.: Учетинформ, 1996. – 283 с.

2. Бутинець Ф. Ф. Аудит: підруч. [для студ. спец. «Облік і аудит» вищих навч. закл.] / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 672 с.

3. Рудницький В. С. Методологія і організація аудиту / В. С. Рудницький. – Тернопіль: Економічна думка, 1998. – 192 с.

4. Петрик О. А. Аудит: методологія і організація [моногр.] / О. А. Петрик. – К.: КНЕУ, 2003. – 260 с.

5. Давидов Г. М. Аудит: теорія і практика / Г. М. Давидов. – Кіровоград: ТОВ «Імекс-ЛТД», 2006. – 323 с.

6. Голяш І. Д. Формування парадигм розвитку аудиту / І. Д. Голяш // Журнал Європейської економіки. – 2011. – Т. 10 (№ 3). – С. 339-346.